

Positieve start!

Een handreiking voor n=n
in de spreekkamer

Inhoudsopgave

• Inleiding	3
• Tips om n=n uit te dragen in de spreekkamer	7
• De boodschap achter n=n	
– Microniveau	12
– Mesoniveau	12
– Macroniveau	13
• De wetenschap achter n=n	14
• De kracht van onderling contact	16
• Bronnen	18
• Colofon	19

Deze handreiking wordt ondersteund door de Nederlandse Vereniging van HIV behandelaren (NVHB) en de beroepsvereniging Verpleegkundige en Verzorgden Nederland – Verpleegkundig Consulenten HIV (V&VN / VCH).

Inleiding

De ontwikkelingen rondom hiv zijn de afgelopen jaren in een stroomversnelling geraakt. Sinds de introductie van antiretrovirale therapie is veel vooruitgang geboekt. Vooral de wetenschap dat hiv bij een onderdrukte viral load niet overdraagbaar is via seks (niet meetbaar = niet overdraagbaar) is een grote stap voorwaarts. In 2008 werd het Zwitsers standpunt gepubliceerd, waarin dit nieuws voor het eerst aan een groot publiek bekend werd gemaakt. Dit was zeer groot nieuws voor mensen met hiv. Toch bleek het lastig deze boodschap vanuit de wetenschap bij de patiënt te krijgen.

De afgelopen jaren zijn er verschillende onderzoeken gedaan die bevestigen dat mensen met

hiv die een onderdrukte viral load hebben, hiv niet via seks kunnen overdragen.

In 2016 begon de internationale U=U-campagne van de *Prevention Access Campaign* die het U=U-consensusstatement hebben opgesteld [1]. De Hiv Vereniging sloot zich hierbij aan en startte de uitrol van de n=n-campagne in Nederland. *Niet meetbaar = niet overdraagbaar*, kortweg n=n, geeft in één zin weer wat het hebben van een onderdrukte viral load betekent voor mensen met hiv. De term n=n is afgeleid van de Engelse variant *Undetectable = Untransmittable* (U=U). n=n staat voor de vertaling van de wetenschappelijke informatie voor het algemeen publiek. In november

2017 heeft de Hiv Vereniging een statement naar buiten gebracht waarin wordt gepleit voor omarming van de n=n-boodschap ter bevordering van de emancipatie van mensen met hiv.

De Hiv Vereniging signaleert dat de n=n-boodschap een enorme impact heeft op het leven van mensen met hiv. n=n draagt bij aan zelfvertrouwen, vermindert angst voor overdracht en geeft regie over de eigen gezondheid. De Hiv Vereniging ziet voor het uitdragen van de n=n-boodschap een rol weggelegd voor zorgprofessionals binnen het hiv-werkveld. Dit geldt voor zowel het informeren van hun patiënten en cliënten als voor het informeren van hun collega's binnen en buiten de hiv-zorg. Het uitdragen van de n=n-boodschap door zorgprofessionals is nodig om het stigma rondom hiv te verminderen en zorgprofessionals hebben de positie om de n=n-boodschap meer waarde te geven [2]. We kunnen er niet vanuit gaan dat dit vanzelf gaat. Herhaling van de boodschap is en blijft nodig. Het kost tijd en energie om het verouderde en stigmatiserende beeld over hiv en over mensen met hiv te laten verdwijnen.

Deze handreiking voor n=n in de spreekkamer is opgesteld als

handvat voor zorgprofessionals binnen en buiten het hiv-veld. In dit document staat uitleg over de n=n-boodschap en de medische onderbouwing hiervan, en het geeft informatie over de individuele en maatschappelijke impact van n=n. Ook wordt beschreven hoe de n=n-boodschap op verschillende manieren kan worden uitgedragen in het contact met de patiënt. Dit document is opgesteld met als doel zorgprofessionals een compact én wetenschappelijk overzicht te bieden van de kennis over n=n. Ook worden voorbeelden gegeven van wat n=n betekent in de praktijk.

NB: Bij de Hiv Vereniging hanteren we het statement *niet meetbaar = niet overdraagbaar*. De definitie van een onmeetbare viral load verschilt, maar is doorgaans onder de 20, 40, of 50 kopieën/ml. Bij een onderdrukte viral load (<200 kopieën/ml) is hiv ook niet overdraagbaar via seks. Voor meer info, zie www.nisn.nl.

niet meetbaar

n = n

niet overdraagbaar

**Als het virus
niet meetbaar is,
draag je hiv niet over.**

hivvereniging.nl/n-is-n

 hiv
vereniging

Tips om n=n uit te dragen in de spreekkamer

Omdat de Hiv Vereniging het belangrijk vindt dat de n=n-boodschap wordt geïmplementeerd in de methodiek van het spreekuur met patiënten, hebben we tips opgesteld om te zorgen dat de n=n-boodschap in het fundament van een hiv-behandeling wordt opgenomen. De n=n-boodschap is menselijk en persoonlijk en sluit goed aan bij ieder spreekuur dat gestoeld is op cliëntgerichte zorg.

1. De n=n-boodschap is positief; breng het ook zo

Het feit dat mensen met hiv het virus niet meer kunnen overdragen via seks, is enorm goed nieuws. Maar door een diep ingesleten beeld over hiv en de overdraagbaarheid ervan duurt het een tijd voordat het goede nieuws van n=n helemaal wordt omarmd. Het kost tijd om verouderde beelden te vervangen door nieuwe, zowel bij het algemene publiek, bij mensen met hiv als bij zorgprofessionals. Als je jarenlang als consulent bepaalde preventiemethodes hebt gepromoot, kan de toevoeging van de n=n-boodschap als moeilijk uitlegbaar worden ervaren. Het advies is om de n=n-boodschap positief te brengen, zodat mensen met hiv sneller de boodschap kunnen omarmen.

Zoals hiv-consulent Hans-Erik Nobel aangeeft in een video van de n=n-campagne: *"Ik kan nu veel meer hoop geven aan de patiënt omdat ik het gelijk heb over een chronische aandoening. Hier ga je oud mee worden, je kunt kinderen krijgen."* Als de eerste kennismaking met de n=n-boodschap positief is, dan zal het omarmen ervan ook sneller gaan.

Ook Eliane Leyten, internist-infectioloog, geeft aan dat het belangrijk is dat mensen met hiv in aanraking komen met de n=n-boodschap. In haar spreekkamer krijgt ze vaak koppels waarmee ze de n=n-boodschap bespreekt. *"Vaak krijg ik als reactie: 'we vinden dit zo fijn om te horen, want er is toch altijd een stemmetje in je achterhoofd dat je degene van wie je houdt besmetten kan.'"* Door de n=n-boodschap wordt die angst weggenomen en als zorgprofessional heb je de positie dat te versterken.

2. Herhaal de n=n-boodschap

Het verouderde beeld rondom hiv is niet in een handomdraai vervangen. Het kost tijd en energie, en daarom is herhaling van de n=n-boodschap ook uiterst belangrijk. Willen we zorgen dat het stigmatiserende beeld rondom hiv verdwijnt, dan moeten we de feiten

over n=n blijven herhalen, naar de patiënt en naar het algemene publiek. Ga er niet vanuit dat het bij één keer melden wel goed zit; vaak gaan er jaren van stigmatiserende beeldvorming bij de patiënt aan vooraf en dat beeld is niet zomaar weg. Herhaal de boodschap bij de verschillende opeenvolgende spreekuren, vraag aan de patiënt welke impact het heeft op diens leven en ga in gesprek over de angst en schaamte die men mogelijk voelt.

We komen steeds meer te weten over de n=n-boodschap en er wordt nog wel eens wat aangepast aan de voorwaarden of de uitingen. In de tijd tussen de halfjaarlijkse bezoeken aan het behandelcentrum kan veel nieuwe informatie zijn toegevoegd. Mocht dit zo zijn, kom dan gewoon terug op eerder genoemde uitspraken rondom n=n en geef aan dat door nieuwe kennis enkele dingen zijn aangepast.

Uit ervaring blijkt dat het helpt om materiaal over n=n goed zichtbaar te hebben in de spreekkamer. Zoals een poster aan de muur, of flyers op het bureau. Patiënten zullen dan vaak zelf over de n=n-boodschap beginnen en komen met vragen. Materiaal van n=n is gratis te bestellen via de website van de Hiv Vereniging.

3. Leer de patiënt n=n te gebruiken als middel

De n=n-boodschap is een uiterst geschikt middel voor mensen met hiv om te praten over hun eigen hiv-diagnose. Men kan het gesprek beginnen met *'Ik heb een onmeetbare viral load, weet je wat dat betekent?' of 'Ik heb hiv maar kan het niet meer overdragen omdat ik een onmeetbare viral load heb'.* Door mensen met hiv te leren hoe je n=n als handvat kunt gebruiken bij het informeren van anderen over hun hiv-status, stimuleer je het zelfvertrouwen dat ze nodig hebben.

Een veel voorkomend 'tegenargument' voor n=n is dat mensen minder zullen praten over hun status omdat ze geen risico meer lopen het over te dragen aan een ander. Dit kan leiden tot meer isolement. Het klopt dat de n=n-boodschap meer ruimte geeft voor de vraag 'tegen wie vertel ik het?'; maar n=n hoeft geen reden te zijn voor de patiënt om het helemaal voor zichzelf te houden. De Hiv Vereniging vindt dat praten over de hiv-status een belangrijke stap is richting een beter leven met hiv. Wees daarom alert op mensen die aangeven het niet te willen vertellen *omdat het toch niet hoeft omdat er toch geen risico op overdracht is.*

Vraag de patiënt wat de beweegredenen zijn om wel of niet hun hiv-status te vertellen aan seksuele partners. Kan dit zijn omdat men het moeilijk vindt erover te praten? Schaamt men zich voor de hiv-diagnose? Heeft men geen behoefte eenmalige contacten in te lichten omdat het persoonlijke informatie is? Als angst en schaamte een reden zijn om niet te praten over hiv, kun je juist wijzen op de kracht van n=n. Ondanks dat wij als Hiv Vereniging zien dat praten over de hiv-diagnose belangrijk is, vinden wij dat iedereen het recht heeft om zelf de keuze te maken hoe open de persoon is over de hiv-status.

4. Let op het taalgebruik

'Als je een onderdrukt virus hebt kun je hiv niet meer overdragen, maar'. Alles wat voor het woordje maar staat, is meteen teniet gedaan. Realiseer je dat je als zorgprofessional een bepaald overwicht hebt in de relatie met de patiënt. Uit onderzoek blijkt dat men hiv-behandelaren en hiv-consulenten ziet als betrouwbaarste en actuele informatiebron [2]. Het is daarom belangrijk te onthouden dat alles wat je zegt telt, en zeer zeker ook de manier waarop je het zegt.

Bij het gebruik van het woordje *maar* in relatie met de n=n-boodschap, ontkracht je ook direct die n=n-boodschap. Het lijkt misschien een detail, maar gezien het hardnekkige beeld rondom hiv zal een patiënt snel denken *'Zie je wel, er is een maar, het klopt allemaal niet, ik kan het nog steeds overdragen'*.

Dit kan natuurlijk ook andersom plaatsvinden: dat de patiënt bepaalde woorden gebruikt waaruit je twijfel kunt afleiden. Benoem de twijfel en weerleg het. Door alert te zijn op taal, toon en houding kun je de communicatie sturen en de boodschap beter (of op een andere manier) overbrengen.

Daarnaast is het belangrijk dat bij de n=n-boodschap je duidelijke taal gebruikt. Zinnen als 'het is niet overdraagbaar', 'er is geen risico' of 'geen kans op overdracht' zijn goed te gebruiken. Vermijd zinnen als 'bijna geen risico', 'kans op overdracht is verwaarloosbaar klein' of 'er vindt nauwelijks overdracht plaats' [3].

Voor meer informatie over het belang van taal, bekijk de taalwijzer van de Hiv Vereniging en het artikel 'het belang van taal' op de website van de Hiv Vereniging.

5. Zorg dat de patiënt weet wat de uitslag van de viral load betekent

Het wil nog wel eens voorkomen dat er 'blips' plaatsvinden in iemands viral load. Zo kan iemand met een constante onmeetbare viral load ineens een viral load van 60 kopieën/ml hebben. Dit kan vaak zorgen voor een schrikreactie bij de patiënt. Het is belangrijk dat de patiënt weet wat de viral load betekent en weet dat die licht kan schommelen. In dit geval (60 kopieën/ml) is er dus nog steeds geen risico op overdracht, gezien het feit dat het virus nog steeds onderdrukt is [1]. Bij goede therapietrouw heeft een blip geen consequenties en geldt n=n.

Het opnoemen van cijfers zonder daar een betekenis aan te geven, kan voor verwarring zorgen die vaak niet wordt uitgesproken door de patiënt. Het helpt dan ook om de patiënt te vragen of diegene weet wat de viral load betekent in het dagelijks leven. Door het toepasbaar te maken op het dagelijks leven kan het makkelijker worden begrepen.

Daarnaast is het handig om de onderzoeken die n=n ondersteunen simpel uit te leggen aan mensen met hiv. Je kunt bijvoorbeeld

aangeven dat er vier grote onderzoeken zijn gedaan waarin zo'n 150.000 keer seks zonder condoom plaatsvond. Hierbij is er nul keer overdracht van hiv geweest. Zo maak je de onderzoeken begrijpelijk voor mensen met hiv.

6. Betrek de partner(s) van de patiënt

De n=n-boodschap is niet alleen van toepassing op mensen met hiv, maar ook op hun partners. Vraag een patiënt altijd naar hun partner(s). Heeft de patiënt de n=n-boodschap gedeeld? En hoe reageerde de partner hierop? Soms vinden partners de boodschap ook lastig te begrijpen. Er kan informatiemateriaal voor de partner worden meegegeven, en eventueel kan de partner ook meekomen naar het consult voor meer informatie.

Het kan ook voorkomen dat de partner uit angst om de persoon met hiv te kwetsen niet zijn of haar twijfel durft te uiten. Mocht de partner van de patiënt bijvoorbeeld meekomen naar het spreekuur, dan is het altijd goed om extra aandacht te besteden aan hoe de partner erin staat.

7. Geef zorg op maat

Het brengen van de n=n-boodschap is maatwerk. Patiënten gaan

op verschillende manieren met informatie om. Voor sommigen is meer herhaling nodig dan voor anderen. Sommige mensen zijn extreem gevoelig voor taalgebruik, andere minder. Vraag wat de patiënt al weet, of de n=n-boodschap de patiënt geruststelt en of de patiënt

in staat is om de boodschap te gebruiken in het dagelijks leven. Daarnaast spelen er natuurlijk ook andere dingen een rol bij hoe iemand hiv een plekje geeft in het leven. Bekijk hiv-zorg, en daarmee het uitdragen van n=n, dan ook vanuit een holistische oogpunt.

De boodschap achter n=n

De *Prevention Access Campaign* geeft aan dat n=n de mogelijkheid geeft om de levens van mensen met hiv (en hun naasten) te transformeren [1]. De Hiv Vereniging ziet ook de impact van n=n op mensen met hiv en heeft de n=n-boodschap ontwikkeld om het algemene publiek te bereiken. Bij de n=n-boodschap wordt verder gekeken dan alleen naar de wetenschap erachter. De boodschap beschrijft **het grotere effect van een onmeetbare viral load op een persoon die leeft met hiv.**

De n=n-boodschap heeft grote invloed op de kwaliteit van leven

van mensen met hiv. De impact van n=n kan worden beschreven op micro-, meso- en macroniveau. Het microniveau is het niveau van het individu, het (inter)persoonlijke effect. Op het mesoniveau bevinden zich bijvoorbeeld instellingen en sociale groepen waarin het individu zich bevindt. Het macroniveau vertegenwoordigt de maatschappij.

Microniveau

Op individueel niveau heeft n=n impact op het zelfbeeld van mensen met hiv. n=n zorgt ervoor dat mensen met hiv de overdracht van het virus kunnen stoppen en daarmee onderdeel zijn van

*Zorgprofessionals over wat de n=n-boodschap voor hun patiënten met hiv betekent. Dit was onderdeel van de n=n-workshop tijdens het Soa*Hiv*Seks congres 2018.*

een toekomst met nul nieuwe hiv-infecties. Dit zorgt ervoor dat mensen met hiv de kans krijgen zichzelf te 'empoweren' en een betere plek voor zichzelf in de maatschappij op te eisen. Het geeft mensen met hiv **zelfvertrouwen en zelfbewustzijn**. De angst om het virus over te dragen verdwijnt, waardoor mensen met hiv zich vrij kunnen bewegen in hun sociaal en seksueel leven, wat isolatie voorkómt. Door n=n is er **geluk in plaats van angst**. Tot slot zorgt n=n ervoor dat schaamte vervangen wordt door **erkenning**. Door het verminderen van het stigma en het creëren van een angstvrije omgeving worden mensen met hiv meer gezien als mens, waardoor zij sterker in hun schoenen staan. De n=n-boodschap wordt een middel voor mensen met hiv om het gesprek aan te gaan over hun eigen hiv-status. Ze kunnen het gesprek beginnen met 'ik word succesvol behandeld voor hiv, ik kan het niet meer overdragen' in plaats van 'ik heb hiv'. Hierdoor komt er een verschuiving in de manier waarop we praten over hiv.

Mesoniveau

Op mesoniveau heeft n=n impact op zorgprofessionals en beleidsmakers. Door de n=n-boodschap zal de

insteek van de behandeling van mensen met hiv worden aangepast. Bij een nieuwe hiv-diagnose hebben zorgprofessionals bijvoorbeeld de mogelijkheid direct een groot deel van de angst bij de patiënt weg te nemen door n=n te benoemen. Het verlicht het slechtnieuwsgesprek. Hiermee zijn zorgprofessionals een belangrijke schakel in het begin van de 'keten' van informatieoverdracht over n=n. Ook beleidsmakers binnen het hiv-veld kunnen de n=n-boodschap uitdragen in hun werk. Doordat er geen risico is op overdracht van hiv door seks bij een onmeetbare viral load, is het belangrijk dat instellingen ook hun preventieboodschap aanpassen en hun preventiebeleid herzien. Een voorbeeld hiervan is de GGD die n=n heeft meegenomen in haar beleid omtrent partnerwaarschuwing [4].

Macroniveau

Ook op maatschappelijk niveau heeft n=n impact. De n=n-boodschap draagt bij aan het verminderen van het stigma rondom hiv (doordat er geen angst meer hoeft te zijn voor overdracht). Door het verminderde stigma stijgt de kwaliteit van leven van mensen met hiv. Ook heeft n=n impact op de volksgezondheid door '*treatment as prevention*'. Dit is ook kostenbesparend op lange termijn [5].

De wetenschap achter n=n

Een gerandomiseerd klinisch onderzoek (HPTN 052) en drie observationele cohortstudies (PARTNER 1, Opposites Attract en PARTNER 2) hebben het effect van virale suppressie bij hiv-preventie geëvalueerd. In alle studies was de ene partner hiv-positief, en was de andere partner hiv-negatief. Er werd geen overdracht van hiv gevonden bij een onmeetbare of onderdrukte viral load van de hiv-positieve deelnemer. Er is ruim voldoende bewijs om aan te nemen dat hiv niet over te dragen is via seks bij een onmeetbare of onderdrukte viral load.

Resultaten HPTN 052 (2011 en 2016) [6,7]

In de HPTN 052-studie werden 1.763 heterokoppels geïncubeerd, waarbij de ene partner hiv had en de andere niet. De deelnemers kwamen uit negen landen. In de studie werd (door middel van randomisatie naar vroege of uitgestelde behandeling met hiv-remmers) gekeken in hoeverre de viral load van invloed was op de kans op overdracht van hiv. Er werden acht transmissies gevonden bij deelnemers die al gestart waren met hiv-medicatie. Vier infecties vonden plaats bij deelnemers die korter dan drie

maanden hiv-medicatie kregen en bij wie de viral load meetbaar was. Bij de andere vier infecties was er sprake van een onsuccesvolle behandeling en deze deelnemers hadden ook een meetbare viral load. Kortom, er waren geen deelnemers met een onmeetbare viral load die hiv hebben overgedragen aan hun partner.

Resultaten PARTNER 1 (2016) [8]

Na de eerste resultaten van de HPTN 052-studie werd de PARTNER-studie opgezet. In deze studie werden 888 koppels gevolgd, waarvan de ene partner hiv had en de andere niet. 548 koppels waren heteroseksueel en 340 koppels waren homoseksueel. Deelnemers kwamen uit veertien landen. Partners met hiv werden geïncubeerd als de viral load bij de laatste meting onderdrukt was en ze hiv-medicatie gebruikten. In de PARTNER 1-studie vond geen overdracht plaats tussen partners na ongeveer 58.000 keer seks zonder condoom bij een onderdrukte viral load (<200 kopieën/ml).

Resultaten Opposites Attract (2017) [9]

Na de PARTNER-studie was men het erover eens dat er

binnen heterokoppels geen transmissie kon plaatsvinden bij een onmeetbare viral load, maar men vond dat er niet genoeg bewijs was om aan te nemen dat dit ook gold voor homoseksuele koppels. In de Opposites Attract-studie werden 343 homoseksuele koppels uit Australië, Thailand en Brazilië gevolgd. Aan de Opposites Attract-studie mochten partners met hiv meedoen ongeacht de duur en de hoogte van hun viral load, en ongeacht of ze hiv-medicatie gebruikten of niet. Er vond ongeveer 12.000 keer condoomloze seks plaats bij een onmeetbare viral load (de definitie van 'onmeetbaar' varieerde in deze studie van <20 tot <150 kopieën/ml; ongeacht gebruik van

hiv-medicatie) en er werd geen transmissie van hiv gevonden.

Resultaten PARTNER 2 (2018) [10]

Ook werd na de PARTNER 1-studie door dezelfde onderzoeksgroep de PARTNER 2-studie gestart. In deze studie werden 783 homoseksuele koppels gevolgd. Deelnemers kwamen uit veertien landen. Partners met hiv werden geïnccludeerd als de viral load bij de laatste meting onderdrukt was en ze hiv-medicatie gebruikten. Er vond ongeveer 77.000 keer condoomloze seks plaats bij een onderdrukte viral load (<200 kopieën/ml). Ook in deze studie werd geen transmissie van hiv gevonden.

De kracht van onderling contact!

Een krachtig onderdeel van de hiv-zorg is onderling contact. Zoals eerder aangegeven is het contact tussen de zorgprofessional en mensen met hiv heel belangrijk [2]. Daarnaast is onderling contact tussen mensen met hiv een krachtige aanvulling op de formele zorg. Onderling contact tussen mensen met hiv kan enorm bekrachtigen en een positief beeld geven van hun eigen toekomst. Daarom biedt de Hiv Vereniging verschillende mogelijkheden om kennis te maken of in contact te komen met andere mensen die leven met hiv. Hieronder zijn enkele mogelijkheden omschreven.

Video's over de impact van n=n

In de n=n-campagne hebben

we aandacht besteed aan het perspectief van mensen met hiv. In verschillende video's beschrijven mensen met hiv zelf de impact van n=n op hun leven. Door middel van deze video's willen we mensen inzicht geven in een positief leven en in de manieren waarop je kunt omgaan met je hiv-status. Voor de video's zie: www.hivvereniging.nl/n-is-n/video

Peer-support

De Hiv Vereniging heeft een uitgebreid netwerk van 'peers', met wie mensen met hiv één of meerdere keren kunnen praten. Peer-support kan eraan bijdragen dat iemand niet denkt dat een hiv-diagnose het einde van de wereld is, en kennismakt met de ervaring van iemand die in

dezelfde situatie heeft gezeten. De peer-counselors zijn getraind en worden op de hoogte gehouden van verschillende ontwikkelingen rondom hiv, waaronder de n=n-boodschap. Voor meer informatie over peer-counseling zie: www.hivvereniging.nl/ontmoeten/peer-counseling

Workshopreeks

De Hiv Vereniging organiseert met enige regelmaat op meerdere plekken in het land een workshopreeks van zes bijeenkomsten voor mensen met hiv. De workshopreeks is – in eerste instantie – bedoeld voor mensen met hiv die relatief kort de diagnose hebben. De workshops worden begeleid door daarvoor getrainde mensen die zelf ook hiv-positief zijn. Door in te gaan op verschillende thema's, waaronder n=n, wordt leven met hiv besproken. Voor meer informatie zie: www.hivvereniging.nl/ontmoeten/workshopreeks

Ontmoetingsactiviteiten

Naast activiteiten begeleid door getrainde vrijwilligers worden ook door het hele land verschillende ontmoetingsactiviteiten en informatiebijeenkomsten georganiseerd. Dat gebeurt in verschillende regio's verspreid door het land of per groep van herkenbare gelijken, bijvoorbeeld

vrouwen, jongeren, nieuwkomers of homoseksuelen. Voor meer informatie zie: www.hivvereniging.nl/ontmoeten

Voorlichting

De Hiv Vereniging vindt het belangrijk hiv op een positieve wijze onder de aandacht te brengen en doet dit onder andere via voorlichting. Voorlichting gaat over het vertellen van een persoonlijk verhaal over leven met hiv of als directbetrokkene. Voorlichting is een persoonlijke vorm van informatievoorziening en biedt een doelgroep de gelegenheid vragen te stellen. Het bestrijdt het stigma rondom hiv en houdt hiv op de agenda. Voorlichters worden door het jaar heen getraind met onder meer deskundigheidsbevordering, dus ook over n=n. Voor meer informatie zie: www.hivvereniging.nl/empowerment/voorlichting

Digitale leerweken, workshop over n=n

Soa Aids Nederland heeft een online workshop over n=n ontwikkeld voor de digitale leerweken. Deze workshop is speciaal voor professionals en behandelt verschillende aspecten van n=n. De Hiv Vereniging heeft bijgedragen aan de workshop en deze sluit goed aan op de n=n-tips voor de spreekkamer. Voor meer informatie zie: www.moodle-sanl.nl/

Bronnen:

- 1 Prevention Access Campaign. Consus Statement. 2016. Geraadpleegd op: 12 nov 2018, via: <https://www.preventionaccess.org/consensus>
- 2 Hiv Vereniging. Positief Geluid: Onderzoek naar kwaliteit van leven. Amsterdam: 2015.
- 3 Prevention Access Campaign. Examples of Core U=U Messaging. 2016. Geraadpleegd op: 30 oct 2018). Via: https://docs.google.com/document/d/1ATpKw6J_iUxdubtRxWRHWaKwGuxadNyMZ8991EwE-io/edit.
- 4 GGD Amsterdam. Partnerwaarschuwing. 2018. Geraadpleegd op: 11 nov 2018 via <https://www.ggd.amsterdam.nl/infectieziekten/soa-hiv-sense/kopie/>.
- 5 Jacobsen MM, Walensky RP. Modeling and Cost-Effectiveness in HIV Prevention. Curr HIV/AIDS Rep 2016;13:64–75. doi:10.1007/s11904-016-0303-2
- 6 Cohen MS, Chen YQ, McCauley M, et al. Antiretroviral Therapy for the Prevention of HIV-1 Transmission. N Engl J Med 2016;375:830–9. doi:10.1056/NEJMoa1600693
- 7 Cohen MS, Chen YQ, McCauley M, et al. Prevention of HIV-1 Infection with Early Antiretroviral Therapy. N Engl J Med 2011;365:493–505. doi:10.1056/NEJMoa1105243
- 8 Rodger AJ, Cambiano V, Bruun T, et al. Sexual Activity Without Condoms and Risk of HIV Transmission in Serodifferent Couples When the HIV-Positive Partner Is Using Suppressive Antiretroviral Therapy. JAMA 2016;316:171. doi:10.1001/jama.2016.5148
- 9 Bavinton BR, Pinto AN, Phanuphak N, et al. Viral suppression and HIV transmission in serodiscordant male couples: an international, prospective, observational, cohort study. Lancet HIV 2018;5. doi:10.1016/S2352-3018(18)30132-2
- 10 Rodger A, Cambiano V, Bruun T, Vernazza P, Collins S, Corbelli GM, Degen O, Estrada V, Geretti AM, Beloukas A, Phillips AN LJ. Risk of HIV transmission through condomless sex in gay couples with suppressive ART: the PARTNER2 study expanded results in gay men. Amsterdam: 22nd International AIDS Conference 2018.

Colofon

Uitgave

Positieve start! is een uitgave van de Hiv Vereniging.

Tekst en productie

Hiv Vereniging

Fotografie

Henri Blommers

Vormgeving

MEO, Alkmaar

Met dank aan

DC Klinieken, V&VN / VCH, NVHB, Gerben, Hetty, Loek, Wim en alle anderen die hebben meegewerkt aan deze handreiking.

Copyright

2019 Hiv Vereniging CC-BY-NC-ND 4.0

De Hiv Vereniging volgt de Creative Commons licentie (niet-commercieel gebruik, 4.0). Teksten uit deze uitgave mogen met bronvermelding worden overgenomen en gebruikt voor niet-commerciële doeleinden. Dit geldt niet voor het beeldmateriaal en de daarbij geplaatste teksten in kaders. Meer informatie: www.creativecommons.com

Deze en andere uitgaven en de activiteiten van de Hiv Vereniging worden mogelijk gemaakt door bijdragen van onze leden en donateurs, door subsidies (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu en Stichting Fonds PGO) en projectbijdragen (Aidsfonds, Stichting 4US en Stichting Vrienden van de Hiv Vereniging) en door sponsoring door Gilead Sciences, Janssen-Cilag en Viiv Healthcare.

Hiv Vereniging

Eerste Helmersstraat 17 - A3, 1054 CX Amsterdam

Postbus 15847, 1001 NH Amsterdam

T (020) 616 01 60

Servicepunt

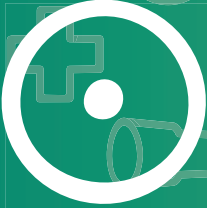
T (020) 689 25 77

E servicepunt@hivvereniging.nl

hivvereniging.nl

The background is a solid green color with a repeating pattern of white line-art icons. These icons include a heart, a cross, a lightbulb, a camera, a test tube, a bandage, a flower, a star, a magnifying glass, a gear, a leaf, a person, a speech bubble, a play button, a stop sign, a question mark, a checkmark, a plus sign, a minus sign, a multiply sign, a divide sign, a percent sign, a dollar sign, a euro sign, a pound sign, a yen sign, a ruble sign, a rouble sign, a hryvnia sign, a sheqel sign, a dirham sign, a dinar sign, a rial sign, a manat sign, a leu sign, a forint sign, a koruna sign, a krona sign, a lira sign, a peso sign, a dollar sign, a euro sign, a pound sign, a yen sign, a ruble sign, a rouble sign, a hryvnia sign, a sheqel sign, a dirham sign, a dinar sign, a rial sign, a manat sign, a leu sign, a forint sign, a koruna sign, a krona sign, a lira sign, a peso sign.

 hiv
vereniging